

izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniki prostori:
2687 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 21. MARCA (MARCH 21), 1947 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 57 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Amerika se izrekla za omejitev nemških reparacij

Zastoj na konferenci zunanjih ministrov štirih
velesil v Moskvi. Molotov predlagal
formiranje nemških administracij

Moskva, 20. marca.—Amerika je naznanila novo politiko, ki je omejitve nemških reparacij v letu, v kateri v dobri plačevanja. Zdravni tajnik George C. Marshall je prej odbil zahtevo, da mora Rusija dobiti odškodnino deset milijard dolarjev od Nemčije, kakor tudi predlog, da se reparacije plačujejo iz sedanjih proizvodov nemških industrij. Kljub spravi med besedami, kljub sta izrekli Marshall in drugi zunanji ministri štirih velesil se daleč narazen in da nobenega izgleda, da se bodo odločili o vprašanju reparacij. Vprašanje je povzročilo zastoj na konferenci.

Marshall je zagovarjal svoje mnenje. Opozoril je zunanje ministre, da teorija, osvojena po prvi svetovni vojni, maksimalne nemške produkcije, je pospešila, da zadržala, dvig nemške ekonomije, ki je potem služila vojnim namenom. "Raztegnitev programa za Nemčijo v svrhu plačevanja reparacij," je dejal, "bi bila ponovitev zablode, ki je bila storjena po prvi svetovni vojni. Ameriški državni tajnik je kritiziral ruski predlog glede povečanja produkcije jekla v Nemčiji, kakor tudi program, da Nemčija plačuje reparacije 20 let. Dejaj, da je program predeve pretežno breme za nemško ljudstvo. Ako se mu bi naložilo, bi bila ustanovitev demokratske vlade v Nemčiji onemogočena.

Molotov je v svojem odgovoru Marshallu naglasil potrebo ustanovitve administracij v Nemčiji. Zunanji ministri nam izražajo svoja mnenja o tem vprašanju. Kakor drugi zvezniki, je tudi on naglasil, da se Sovjetska unija ne ogreva za idejo stalnega podpiranja ekonomije šibke Nemčije. Sovjetska unija je proti vzdrževanju velike armade v Nemčiji zaradi visokih okupacijskih stroškov. Ona hoče imeti mlade ljudi doma, ker so potrebni pri delu konstrukcije.

Na drugi strani pa mora Nemčija prispevati svoj delež v obliki plačevanja reparacij za škodo, katero so povzročile Hitlerjeve armade v Rusiji in drugih državah. Reparacije se morajo plačevati iz sedanjih proizvodov nemških industrij. Molotov je dejal, da je Rusija dobila samo milijard dolarjev v obliki reparacij iz zapadnih okupacijskih con poleg strojev in opreme, ki predstavljajo vrednost \$7.000.000. Kritiziral je ameriške britske avtoritete, ker so ustanovile reparacijska plačila iz okupacijskih con. Molotov je naglasil, da je Rusija pripravljena na predložitev računa za vsak dolar, katerega je dobila v obliki reparacij.

Britski zunanji minister Bevin je tudi govoril o reparacijah. Dejaj, da je zahteval, da mora Rusija dobiti odškodnino deset milijard dolarjev od Nemčije. Bevin je odgovoril na Molotovu potem, ko je slednji

Rusija zavrnila drugi ameriški protest

Budimpešta, Ogrska, 20. marca.—Rusija je vrgla nazaj Ameriški obdolžitev glede intervencije na Ogrskem in zavrnila drugi ameriški protestno noto. V prvem protestu je Amerika trdila, da so sovjetske avtoritete na Ogrskem podpirajo ogrske komuniste, ki skušajo strmoglaviti sedanjo vlado. Odgovor na ameriški protest je podpisal general V. P. Sviridov, poveljnik ruske okupacijske sile in načelnik zavezniške komisije za kontrolo Ogrske.

Španski rudarji se uprli

Policaši zasegli orožje in strelivo

Valencija, Španija, 20. marca.—Poročila se glase, da so se rudarji, uposleni v premogovnikih v Utrillasu, uprli avtoritetam. Državni policajši so bili poslani v provinco Teruel in uprizarili navale.

Policaši so zasegli tajna skladišča orožja, streliva in letake s propagando proti režimu diktatorja Franca. Več rudarjev je bilo aretiranih. Nemirji so se pričeli zadnjo nedeljo v hribovitih krajih na severozapadni strani Valencije.

Avtoritete so odkrile zaroto, katere namen je bil uničiti električnih central v okolici Zaragoza. Več zarotnikov je bilo aretiranih, nekateri pa so pobegnili v hribe po odkritju zarote. Avtoritete trdijo, da so zaroto skovali komunisti.

Trdnjava paraguajskih rebelev bombardirana

Asuncion, Paragvaj, 20. marca.—Predsednik Higinio Moronigo je poslal bojna letala nad trdnjavo rebelev v severnem delu dežele. Letala zdaj mečejo bombe na trdnjavo. Rebeli so zanteli civilno vojno, ki je zajela skoro vso državo. Zadnja poročila pravijo, da rebeli zmagujejo.

Avtna unija bo zahtevala garantirano letno plačo

Detroit, Mich., 20. marca.—Voditelji unije združenih avtnih delavcev CIO so naznanili, da bodo v pogajanjih s korporacijo General Motors zahtevali garantiran delovni teden 40 ur kot prvi korak v kampanji za dosego garantirane letne plače. Poleg tega bodo zahtevali splošno zvišanje plače za 23 in pol centa na uro, po korporaciji financirani program socialnega zavarovanja in izboljšanje delovnih pogojev.

Walter P. Reuther, predsednik unije, je omenil zahteve, katere bodo predložene korporaciji, po zaključitvi konferenc, katere so se udeležili predstavniki krajevnih avtnih unij iz vseh mest, kjer ima korporacija tovarne. Veljavnost sedanje pogodbe med unijo in korporacijo bo potekla 31. maja.

Tedenski mezdni predlog glede plače za 40 ur dela je prvi korak za ustanovitev podlage garantirani letni plači," je rekel Reuther. "Predlog je povezan z drugimi zahtevami unije. Pritiskali bomo za sprejetje po vseh

Domače vesti

Podlegel opeklina

Chicago, Dne 19. marca je v bolnišnici umrl Joseph Kovačič iz Westmonta, Ill. Podlegel je opeklina, ki jih je dobil zadnji ponedeljek pri delu pri Sebastian Hat & Millinery Co. v Chicagu. Zapušča ženo.

Rojenice

Strabane, Pa.—Pri družini Michael in Susan Gasper v Hustonu so se oglasile rojenice in pustile drugorojenčka. Tako je društvo 138 SNPJ zopet dobilo člana v mladinski oddelki.

Blaine, O.—Mrs. Frances Butch, članica društva 333 SNPJ in hči družine Nick Glogovšek je povila sinčka. Tako je Nick postal stari oče, jednota pa je pridobila novega člana.

Iz Minnesote

Duluth, Minn.—V Aurori je umrl Math Turk, star 82 let in doma od Semic na Dolenjskem. V Aurori je živel kakih 40 let in nekoč vodil salun, prej pa je živel v Chisholmu.—Na Gilbertu pa je umrl J. Absac, star okrog 80 let in doma nekje na Dolenjskem. Prej je živel v Towerju. Lani mu je umrla žena. Zapušča veliko družino.

Išče očeta

Ely, Minn.—Pepca Kapušin, roj. Ludban, iz starega kraja bi rada izvedela za svojega očeta Franka Ludbana, doma iz vasi Selnik, občina Ludbreg, Hrvatska, star 55 let. Rada bi izvedela tudi za svojega bratranca Josepha Ludbana, rojen v Clevelandu in star okrog 27 let. Zglašita naj se na naslov: Mrs. Mary Kovach, 422 E. Camp st., Ely, Minn.

Stavka učiteljev v indijski provinci

Nagpur, Indija, 20. marca.—V provinci Nagpur so zastavali učitelji in učiteljice, ko je bila zahteva za zvišanje plače odbita. Osnovne šole so morale zapreti vrata.

Francoska okupacijska sila znižana

Pariz, 20. marca.—Ministrski svet je odredil znižanje francoske okupacijske sile v Nemčiji za 45.000 mož. Vojaške posadke v francoski okupacijski coni bodo po znižanju šteje 125.000 mož.

Avtni kompaniji. Unija vztraja pri trditvi, podprti z dokazi, da avtne kompanije lahko zvišajo plače brez zvišanja cen avtomobilov. Delavci se upirajo, da do zvišanja plače, ker se cene stalno dvigajo.

Pogajanja med avtno unijo in Chrysler Motor Corp. se nadaljujejo. Prihodnji mesec se bo začela pogajati glede sklenitve nove pogodbe s Ford Motor Co. Program socialnega zavarovanja so sestavili voditelji avtne unije pred nekaj meseci.

Apel za pomilostitev židov zavrjen

Jeruzalem, Palestina, 20. marca.—Britsko vrhovno sodišče v Jeruzalemu je zavrnilo apel za pomilostitev treh židov, članov podtalne organizacije, ki so bili obsojeni v smrt. Obsojenci so bili obsojeni Mordecai Ben Abraham, Elieser Kashani in Salman Rosenbaum, ker so poglani železniški most v zrak z dinamitom.

Lie naznanil odslovitve uslužbencev

New York, 20. marca.—Trygve Lie, generalni tajnik organizacije Združenih narodov, je naznanil, da bo okrog 300 uslužbencev odslovljenih, da se znižajo stroški organizacije. Nekateri uslužbenci so že dobili zadrževalna povelja.

Truman se vrnil v Washington

Kongres bo zahteval pojasnila

Washington, D. C., 20. marca.—Predsednik Truman se je vrnil v Washington iz Floride, kjer je imel počitnice. Zdej bo moral zagovarjati svojo novo zunanjo politiko in razkriti kongresu, ali bo predlagana finančna in vojaška pomoč Grčiji in Turčiji zapletla Ameriko v vojno s sovjetskimi Rusijo.

Truman je prišel v Washington z letalom in takoj odšel v Belo hišo. Njegova naloga je sedaj pridobitev kongresa, ki je pod kontrolo republikanske večine, za pomoč Grčiji in Turčiji, ki naj bi rešila obe državi pred komunizmom.

Glavni Trumanovi svetovalci bodo morali iti pred kongres in mu pojasniti, zakaj je ameriška pomoč Grčiji in Turčiji potrebna. Vse zadeve s implikacijami vred bodo temeljito prečtetane, preden bo kongres sankcioniral pomoč.

Svetovalci bodo morali razkriti, ali je Amerika pripravljena na vojno z Rusijo, ako se bo slednja uprla ameriški intervenciji v Grčiji in Turčiji v prilogi reakciji, ki je na krmlu v obeh državah. Očitno je, da je Amerika na razpotju. Nekateri senatorji in kongresniki so odprta izjavila, da je Truman s svojim apelom za intervencijo v Grčiji in Turčiji zabil prvi žebel v krsto organizacije Združenih narodov.

Francoska vlada v nevarnosti

Zamorec postal predsednik sveta republike

Pariz, 20. marca.—Francoska vlada, katere predsednik je socialist Paul Ramadier, je v nevarnosti padca. Krizo so povzročili voditelji komunistične stranke z naznanilom, da ne bodo odobrili trošenja denarja za financiranje vojnih operacij francoskih čet proti rebelnim domaćinom v Indokini.

Politični opazovalci so napovedali padec vlade, če ne bodo komunisti revidirali svojega stališča. Danes se je sestala ustavna skupščina v zasedanju in pričakuje se odločitev.

Komunisti imajo 166 sedežev v skupščini. Vsi so večeraj vzdržali glasovanja o zaupnici Ramadierjevi vladi. Predlog, da skupščina izreče zaupnico vladi, je bil vseeno sprejet.

Zamorec Gaston Monnerville je bil večeraj zaprežen kot predsednik sveta francoske republike. To je višja zbornica republike. Monnerville je poslanec iz francoske Gvineje v Južni Ameriki. Prvič v zgodovini Francije se je zgodilo, da je zamorec dobil tako visoko pozicijo.

Kitajske vladne čete zasedle Jenan

Nanking, Kitajska, 20. marca.—Kitajske vladne čete, oborožene z ameriškim orožjem, so okupirale Jenan, glavno mesto komunistične Kitajske. Okupacija je naznanila vojno ministvo. Poveljnik vladnih čet je general Hut Sungnan.

Lie naznanil odslovitve uslužbencev

New York, 20. marca.—Trygve Lie, generalni tajnik organizacije Združenih narodov, je naznanil, da bo okrog 300 uslužbencev odslovljenih, da se znižajo stroški organizacije. Nekateri uslužbenci so že dobili zadrževalna povelja.

SENATORJI IZRAZILI BOJAZEN PRED DIKTATURO

Zaslišanje o združitvi ameriških oboroženih sil

USTANOVITEV NOVEGA DEPARTAMENTA

Washington, D. C., 20. marca.—Trumanov načrt glede združitve armade, mornarice in letalske sile je naletel na odpor nekaterih senatorjev, ki so zahtevali konkretne dokaze, da bo znižal stroške vzdrževanja, zaneseno pa so izrazili bojazen, da bi lahko načrt skotil vojaško diktaturo.

Zaslišanje o načrtu se je pričelo pred senatnim odsekom za vojaške zadeve. Kot prva priča je nastopil mornarični tajnik Forrestal, za njim pa vojni tajnik Patterson. Oba sta zagovarjala načrt, katerega so mrcvarili senatorji Briges, Byrd in Tydings. Forrestal je dejal, da se mora ameriška zunanja politika usoglasiti z obrambno politiko v interesu zaštite pred možnostjo agresije s strani sovražnika v bodočnosti.

Načrt, ki je kompromis med armado in mornarico, ki se dolgo nista mogli zediniti, predvideva ustanovitev novega departamenta narodne obrambe. Načelnik naj bi bil član kabineta in imel kontrolo nad armado, mornarico in letalsko silo. Departament bi vodil in vršil funkcije neodvisno od vojnega in mornaričnega tajnika.

Senator Bridges je omenil propagando v prilogi ustanovitvi departamenta narodne obrambe in naglasil, da hoče kongres vedeti, ali bo združenje oboroženih sil znižalo stroške. Patterson je odgovoril, da ne more dati garancije glede znižanja stroškov.

"Predstavljamo si možnost, da bi bil za načelnika departamenta narodne obrambe izbran arogant mož in skušal dobiti vsoblast," je rekel Bridges. "Kakšne garancije vsebuje načrt proti taki možnosti?"

Patterson je odgovoril, da bi si tak mož izkopal svoj lastni grob. Kongres bi mu lahko stopil na prste in ga poslal v pokoj. Nobene nevarnosti ni, da bi Amerika dobila vojaško diktaturo.

Dotok tujcev v združene države stalno narašča

Washington, D. C., 20. marca.—Uradno se priznava, da dotok tujcev v Ameriko stalno narašča. Med tujci tvorijo večino oni, ki so prišli v Ameriko nelegalno.

Kvota, katero je določil kongres, dopušča prihod 138.000 imigrantov letno. Mnenje prevladuje v Washingtonu, da je najmanj 250.000 oseb prišlo v deželo v enem letu.

Federalni justični tajnik Clark sodi, da pride povprečno 2.000 oseb nelegalno v Združene države dnevno. Neki uradnik v imigracijski službi je dejal, da je Clarkovo število previsoko.

Imigracijske avtoritete so naznanile, da je povprečno 15.000 tujcev aretiranih mesečno, ker so prišli v Ameriko nelegalno. Aretacije so nizke v primeri s številom onih, ki niso zasačeni. Med aretiranci tvorijo večino Mehčani. Nelegalni vstopi iz Kanade v Ameriko niso resen problem. Ob mehiški meji ima Amerika 600 stražnikov, ob kanadski pa 300 stražnikov.

Talmadge odstavljen kot governor

Odlok državnega vrhovnega sodišča

Atlanta, Ga., 20. marca.—Državno vrhovno sodišče je s petimi proti dvema glasovoma odločilo, da je M. E. Thompson legalni governor Georgije, Herman Talmadge pa vsiljivec, ker si prisvaja oblast governorja. Na podlagi odloka je bil Talmadge odstavljen kot governor.

Talmadge je sprejel odlok sodišča brez ugovora. Telefoniral je svoji ženi in otrokom, naj takoj zapuste rezidenco governorja v Atlanti.

Thompson je bil izvoljen za podgovernorja pri volitvah v zadnjem novembru, za governorja pa Eugene Talmadge, oče Hermana. Nastale so legalne komplikacije, ko je Eugene umrl pred ustoličenjem. Državno vrhovno sodišče je zdaj podalo odlok v prilog Thompsonu.

Belgija dobila novo vlado

Socialist Spaak izbran za predsednika

Bruselj, Belgija, 20. marca.—Vladna kriza je bila končana s formiranjem novega kabineta. Predsednik vlade je socialist Paul-Henri Spaak. V vladi so socialisti, reprezentanti katoliške in neodvisne stranke.

Liberalci in komunisti niso hoteli stopiti v koalicijsko vlado. Prejšnja vlada, katere predsednik je bil socialist Camille Huysmans, je odstopila zadnji teden. Bila je na krmlu od 2. avgusta lanskega leta. Vlada je tvorila šest socialistov, šest liberalcev, štiri komunisti in trije nestrankarji. Padla je zaradi odločitve glede zvišanja cen premoži.

V novem kabinetu je osem socialistov, devet katolikov in dva nestrankarja. Spaak ima tudi pozicijo zunanjega ministra.

Velike poplave zajele angleške vasi

London, 20. marca.—Zaradi deževnih nalivov so reke in potoki prestopili bregove in poplavlili nizine. Več vasi v pokrajini Yorkshire je pod vodo. Vlada je mobilizirala vojaške čete za reševanje akcije.

Dotok tujcev se je povečal, čeprav je kongres sprejel 1. 1940 zakon, ki zahteva registracijo tujcev. Registracija je dokazala, da je več tisoč tujcev prišlo nelegalno v Ameriko. Skoro vsi so bili deportirani. Okrog 10.000 tujcev se skriva in avtoritete jih ne morejo najti.

Kanada in latinske republike niso vključene v kvotnem sistemu. Tujci prihajajo v Kanado in latinske republike, potem pa prečkajo meje in pridejo v Ameriko. Deportacija tujcev, ki so aretirani, je problem, ki dela preglativce imigracijskim avtoritetam. Te trdijo, da so imigracijski zakoni polni lukenj, katere je treba zamašiti. Ako se tujec, ki pride nelegalno v Ameriko, izogne aretaciji v sedmih letih bivanja, so izgledi, da ne bo deportiran, zlasti ne, če poroči ameriško državljanjo. Nekateri države, med temi Rusija, sploh nečeno sprejeti deportancev. Čeprav Amerika hoče plačati stroške deportacije, ki znašajo okrog \$300 za osebo.

Vojne operacije proti grškim gerilcem

Solon, Grčija, 20. marca.—Besednik grške monarhistične vlade je naznanil, da se bodo danes pričele vojne operacije proti gerilcem v polnem obsegu. Gerilci so zavojevani v ljutih bitkah z vladnimi četami v več krajih. Grška vlada upa, da bo zdobila gerilske sile z ameriško pomočjo, če jo bo dobila.

LEWIS SE UKLONIL PRED VRHOVNIM SODIŠČEM

Rudarji na polju mehkega premoga ne bodo zastavkali

POGODBA OSTANE V VELJAVI

Washington, D. C., 20. marca.—Nevarnost stavke 400.000 rudarjev na polju mehkega premoga 31. marca je bila odvrnjena, ko je John L. Lewis, predsednik unije UMWA, kapituliral pred federalnim vrhovnim sodiščem. Dal je navodila rudarjem, naj ostanejo na delu po tem datumu.

Lewis je naznanil svojo kapitulacijo v pismu notranjemu tajniku Krugu. "Obvestilo, izdano 15. novembra, o razveljavitvi pogodbe med rudarsko unijo in vlado, je zdaj brezpogojno preklicano," pravi pismo.

Istočasno je Lewis naslovil pismo članom svoje unije. V tem je naglasil, da bo sedanja pogodba ostala v veljavi, dokler ne bodo vsa sporna vprašanja rešena. To pomeni, da bo pogodba v veljavi do 30. junija. Takrat bo morala federalna vlada vrniti premogovnike, katere je zasegla, privatnim lastnikom.

Vlada je zasegla premogovnike 22. maja preteklega leta in s tem končala rudarsko stavko, ki je trajala 59 dni. Končanju stavke je sledila sklenitev dogovora med Lewisom in Krugom. S kapitulacijo je Lewis prihranil rudarski uniji \$2.800.000. Kazen \$3.500.000 ji je naložil federalni distriktni sodnik T. Alan Goldsborough 5. decembra preteklega leta. Sodnik je naložil tudi kazni \$10.000 Lewisu.

Zadeva je potem prišla pred vrhovno sodišče, ki je odobrilo obsodbo unije in Lewisa, znižalo pa je kazni uniji na \$700.000. Znižanje je bilo pogojno. Unija bi morala plačati polno vsoto, če bi bil Lewis oklical stavko 31. marca.

Uradniki notranjega departamenta so namignili, da Krug ne bo storil nobenega koraka glede pogajanj med rudarsko unijo in operatorji v svrhu sklenitve nove pogodbe. Akcija zavisel od unije in operatorjev.

Poljski general Anders intrigira

London, 20. marca.—Nov incident je poslabšal odnose med Veliko Britanijo in Poljsko. Incident so govorili generala Vladislava Andersa, bivšega poveljnika poljske armade v izgnanstvu. Anders je odsvetoval poljskim vojakom v Angliji povratek domov. Vlada v Varšavi je poslala oster protest britskemu zunanjemu uradu, ker dopušča Andersu napade nanjo.

Amerika poostрила kontrolno nad uranjem

Washington, D. C., 20. marca.—Komisija za atomsko energijo je poostрила kontrolno nad uranjem in thorijem, tvarinama, ki se potrebujejo pri proizvodnji atomskih bomb. Uveljavila je regulacije, ki določajo, da mora vsaka oseba dobiti dovoljenje za dostavljanje, prevoz ali izvoz vsakega materiala, ki je vir atomske energije.

Vojne operacije proti grškim gerilcem

Solon, Grčija, 20. marca.—Besednik grške monarhistične vlade je naznanil, da se bodo danes pričele vojne operacije proti gerilcem v polnem obsegu. Gerilci so zavojevani v ljutih bitkah z vladnimi četami v več krajih. Grška vlada upa, da bo zdobila gerilske sile z ameriško pomočjo, če jo bo dobila.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržiene drave (Ivan Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštirino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Pomikanje v—fašizem!

V Washingtonu in tudi izven se te dni vrše čudne reči. Medtem ko vladajoči krogi zahtevajo, da mora Amerika prevzeti v zakup "demokracijo" širom sveta, posebno pa v Grčiji in Turčiji, kjer naj jo zavarujemo s težkimi milijoni dolarji in tudi z bajoneti, se pa ameriška demokracija v lastni deželi zelo slabo počuti. Na eni strani si v kongresu belijo lase, na kakšen način naj spravijo organizirano delavstvo v železni jopci, na drugi strani pa obetajo postaviti tako zvano komunistično gibanje izven zakona.

Naj odprto povemo, ako je kdo v dvomu, da nimamo do ameriškega komunističnega gibanja najmanjših simpatij—jih nimamo imeli v preteklosti in jih nimamo danes. Toda na vsej črti smo proti ideji zveznega delavskega tajnika Schwellenbacha, ki je zadnjič pred kongresnim odsekom zahteval postavitev ameriške komunistične stranke izven zakona. On je argumentiral, da je bedasto zanikati komunistom pravico do dela, na drugi strani jim pa dajati pravico, da lahko postavljajo svoje kandidate, to je jim dajati teoretično pravico do izvolitve. Delavski tajnik, ki je večslovi slovil za progresivca, ne vidi v tem nobene logike.

Z zahtevo, naj kongres tako amendira Wagnerjev delavski zakon, da bo vsak podjetnik imel pravico odsloviti vsakega komuniste, je nastopilo pred odsekom za delo obeh zbornice že več "free enterprizerjev," med njimi tudi predsednik Ameriške zveze tovarnarjev. Delavski tajnik je šel še korak dalje in dejal, da je treba komunistično stranko sploh postaviti izven zakona. Sileno kot sta storila Hitler in Mussolini! Njima so sledili tudi drugi fašistični in napol fašistični diktatorji. Zdaj naj jim sledimo tudi v tej deželi!!!

★

Kdor ni slep, lahko vidi, kam dežela jadra—v naročje fašizma! Kdor ni slep, lahko vidi, da se v deželi naglo razvija oblika fašistične države. Na eni strani velika gonja za ohromitev ali celo zadavitev unij; na drugi strani zahteva za proglasitev komunizma izven zakona; na tretji strani potiranje ob steno majhnega, posebno pa delavskega časopisa valed pomanjkanja tiskovnega papirja, katerega so pograbili veliki častnikarski magnati in dobili nad njim monopol; na četrti strani popolna dominacija vlade s strani velekapitala; na peti strani pripravljanje križarske vojne proti "koomunizmu," v resnici proti socialni revoluciji križem sveta, in šestič, gradnja železnega obroča okrog Sovjetske unije ali kakor pravijo Walter Lippmann in drugi, "containment" ali zajezitev Rusije in njenega vpliva.

Pokojni Huey Long, ki je skušal razviti svoje vrste fašizem v Louisiana, je nekoč dejal, da bo v tej deželi fašizem prišel na površje pod masko "demokracije." Danes to niso več prazne besede, marveč so tukaj vsa znamenja, da se dežela skuša spustiti na to pot. Ako sedanji tok razvoja ne bo zaustavljen in zaobrnjen v nasprotno smer—v smer mednarodnega pomirjenja, likvidacije militarizma in močnih imperialističnih tendenc, ki so danes na konju in na vladi, ter reševanja notranjih problemov s stališča dosege "the greatest good for the greatest number" ali splošne blaginje za vse, tedaj ni nobenega dvoma, da se bo ta dežela znašla tam, kjer se je znašla Nemčija pred 15 leti—v naročju fašizma.

Danes faktično vse politično ozračje naglo postaja fašistično. Na konju so sile reakcije, ki izpovedujejo silne težnje in rabijo skoraj silen jezik kot ga je Hitler na svojem podvigu na čelo Nemčije in tudi pozneje. Te fašistične težnje so posebjene v novi Trumani novi doktrini, ki je v resnici politika militaristične kaste in zunanje ministristva, ki sta v službi Wall streeta. Te fašistične težnje se odražajo v gonji proti unijam in v zahtevi po "likvidiranju komunizma," kjer koli se pojavi, doma in v tujini. Te fašistične težnje se odražajo v politični mentaliteti, ki danes odmeva po tisku in radiu, v kongresu in izven kongresa.

★

Kar se tiče komunizma, se strinjamo s Chicago Sunom, ki pravi v uvodniku, da "ne morete prepovedati ideje." Reakcija faktično to poskuša že od pamtikeva. V preteklih stoletjih je uspela toliko, da je držala široke mase ljudstva v tlor, v srednjeveški ignoranci. Ta ignoranca, posebno politična, je sicer še danes velika kot so Himalaji, in to posebno v tej deželi, kjer ima "free enterprizerstvo" v zakupu razen malih izjem skoraj ves tisk, radio, filmsko industrijo, solstvo in v veliki meri tudi priznice. Toda kljub temu monopolu nad mišljenjem ljudstva, danes ni mogoče prepovedati kakšne "nevarne" ideje, in to posebno ne ideje ali idej, ki se tičejo globokih socialnih reform, kajti te ideje bruha iz sebe sam kapitalizem, militarizem, imperializem, izkoriščanje človeka po človeku. Nihče ne more preprečiti ne z zakonom ne s policijo sanjarija o boljši, bolj pravični človeški družbi, ki naj nadomesti sedanjo svetovno anarhijo in v kateri bo človek res lahko postal človek in tudi živel v mirnem sožitju z drugimi narodi.

Kongres, vlada danes res lahko zadavi unije, toda dežela, bo žela vjhar. Vlada lahko sledi ruskim carjem in sprejme zakon proti komunizmu in komunistom, toda dosega ne bo drugega kot iz njih napravila mučenike ter jih pognala pod zemljo. Amerika lahko skuša zajeziti tudi Sovjetsko unijo, toda njenega vpliva ne bo mogla ustaviti, marveč ga bo s takimi metodami še povečala in lahko izzvala le nov svetovni boj.

Prej smo rekli, da nimamo do ameriškega komunističnega gibanja nobenih simpatij. In teh simpatij nimamo v glavnem iz dveh razlogov: 1) ker so ameriški komunisti ali "komunisti" le privsek Moskve, ruske zunanje politike, dasi Rusiji več škodujejo kot koristijo; 2) ker so (vseled prvega) skrajno oportunistični in brez vsake načelnosti. Med vojno, odnoso po Hitlerjevem napadu na Rusijo, so se prelevili v goreče pripadnike ameriškega kapitalizma in se zajedli v neštete organizacije, tudi v mnoge unije, kjer so organizirali svoje klike. Zdaj žanjejo, kar so sejali, kajti proti njim je tudi v unijah nastala revolta. Ako bi mi imeli kakšno besedo, tedaj bi dekretirali, da mora vsak komunist, socialist ali kar

Bratranču in prijateljici v spomin

Detroit, Mich.—Dne 4. februarja sem bila telegrafično obveščena o smrti mojega bratranca Franka Prčuna iz Lloydella, Pa. Rada bi se udeležila pogreba, a radi bolezni in mraza nisem mogla iti na potovanje. Vest o njegovi smrti me je zelo pretresla. Pred nekaj meseci pa je umrla žena njegovega sina, torej je smrt kar dvakrat potrkala v tako kratkem času.

Mojega pokojnega bratranca smo obiskali meseca septembra in je bil jako vesel našega obiska. Sam ni vedel, kako nam bi najbolj postregel. Toda tedaj je bilo že pozno zvečer in se je nam mudilo, zato smo pogovarjali le nekaj ur. Ko sva si stisnila roke, sem ga vprašala, če se bomo še kdaj videli, on pa je odgovoril, da še, da mora zopet priti na obisk, toda za več časa. Tako sva se pogovarjala, danes pa ga ni več. Vesela sem, da sem ga vsaj tedaj videla. Počivaj v miru, dragi bratranec!

Smrt pa ni omejena samo na en kraj, temveč so odprta groba vrata vse povsod. Drugi dan, 5. februarja, je prišel k meni moj sin in pogovarjala sva se o mrs. Ločnikar, ki je bila zbolela pred dobrim tednom. Povedal mi je, da se je sinoči prav dobro počutila in da jo bom lahko šla kmalu obiskati. Oba sva bila vesela. Čez pol ure pa je prišel domov moj mož in povše žalostno novico, da je Ray pravkar telefoniral, da je mrs. Ločnikar umrla. Hitro pokličem po telefonu in oglasila se je hči Mary in potrdila žalostno vest.

Žalostna vest me je zelo pretresla. Pokojnica je bila še tako mlada, energična in polna življenja, a se je tako hitro poslovila od nas. Bila je napredna žena in vedno delala za dobro stvari. Zelo se je tudi trudila za naše trpeče brate in sestre v stari domovini: pobirala obroke za SANS, hodila šivat in darovala za otroško bolnišnico. Podpirala je vse, kar je bilo napredno in potrebno. Zelo jo je škoda. Lahko bi živelja še mnogo let, ali smrt ne pozna usmiljenja—danes tebi, jutri meni.

Naj počiva v miru moja draga prijateljica, njenim dragim pa izražam globoko sožalje!

Anna Travnik.

V spomin prijatelju

Akron, O.—Večkrat se kaj ne pričakovanega pripeti, ko človek najmanj sluti. Ko sem v petek, 7. marca, videl iti na delo mojega sosedu in prijatelja Peta Makarowitca, skoraj nisem mogel verjeti v soboto jutraj, da je žež noč umrl. Vest mi je sporočila njegova soproga. Toda, žal, bila je resnica, kajti smrt kosi neprestano svoje žrtve in ji končno nihče ne uide. Zadel ga je srčna kap v starosti 58 let.

Pokojnik je bil član in podpredsednik društva 535 SNPJ v Akronu. V jednoto je pristopil l. 1916 v Lawrenceu, Pa., odkjer se je z družino preselil v Akron pred 19 leti. Tudi njegova družina je vključena pri društvu 535. Če tudi je bil po rodu Ukrajinec, je rad bil med Slovenci. Bil je mirnega značaja in se povsod hitro priljudil.

V nedeljo se je vršila družbena seja, a je ni mogel obiskati kot številokrat poprej, ko sva navadno skupna šla na sejo, katere se je vedno rad udeležil, če se je le mogel.

Zelo rada sva se pogovarjala o svetovnih, delavskih in drugih razmerah. Bil je naprednega mišljenja, ki ga je pridobil največ iz izkušenj 40-letnega trdega dela po premogovnikih in tovarnah. Prepričan je bil, da bo prišel čas, ko ne bo več vojne, ko bo delavstvo vsega sveta prišlo do spoznanja in zavladalo, ne pa se sovražno in delalo za one, ki danes žive razkošno na račun delavskih žuljev.

Težko Te bom pogrešal, moj zvesti prijatelj! Kar prazno se mi vidi v hiši, odkar Te ni več.

koli je že nastopati brez maske v vsaki organizaciji in tudi kandidirati v tisti stranki, h kateri se prišteva. To bi dekretirali zato, ker tako zahtevata poštenost in etičnost.

Ameriškega državnega tajnika Georgea Marshalla (levo) je na moskovskem letališču ob prihodu na moskovsko "mirovno" konferenco sprejel Andrej Višinski (desno), sovjetski zunanji podminister.

Iz metropole

Cleveland, O.—To pot se ne oglašam iz Franka, Pa., kjer sem preživela 36 let med drugim narodnostmi, ampak iz slovenske metropole Clevelanda, kamor sem se preselila pred dvema letoma, ter se tako znašla med samimi Slovenci. Kadar grem v prodajalnice, me po slovensko vprašajo, kaj želim.

V metropoli mi zelo ugaja in mislim, da je tu večina Slovencev naprednega mišljenja, vendar pa je tudi precej nazadnjakov, ki drugega ne berejo kot Ameriško Domovino. Jaz pa sem naročena na dnevnik Prosveto in na tujkajšnji dnevnik Enakopravnost. Včasih mi pride v roke A. D., a reči moram, da še nisem nikdar čitala tako lažnjivega in izživalnega časopisa kot A. D. Sramota za katoliški list, ki trdi, da zagovarja vero in Boga, v resnici pa le sramotno poštevne Slovence tu in v stari domovini. Na ta način klika okrog A. D. samouničenje vero.

Vse priznanje in čast župniku M. Kebetu, kateri je napisal članek v Zarji in hotel malo pomiriti razburljive duhove, a pri A. D. so se zagnali vanj in mu pričeli razlagati sveto pismo, kakor da bi se ga on ne bil učil. V A. D. pišejo o hinavcih, pismarjih in farizejih, katere bi Gospod z bičem pognal iz katoliških vrst. To pa so pisuni A. D. pravilno zapisali. Če bi Kristus sedaj prišel na svet, bi vzel v roke bič in pognal iz templja Gabrovske in njegove zakrknjene kolege. Namesto da bi učili ljubezen in slovo, pa sejejo sovraštvo in prepir.

Ti črnuhi so se že zaleteli tudi v Progresivne Slovence. Tudi jaz sem članica krožka št. 2. Bila sem že večkrat na seji, a nisem še nikdar slišala, da bi se zabavljalo čez vero ali Boga. Ko sem pristopila v to organizacijo, me ni nihče vprašal o veri, kajti vera je slehernega osebnega zadeva.

Progresivne Slovence pa so že naredile veliko za trpeče v stari domovini. Niso se strašile nobenega pota ne dela, samo da so vedele, da bodo ublažile gorje narodom v Jugoslaviji. Posebno veliko se trudi gl. tajnika Josie Zakrajšek. Nobena pot ji ni predolga ali pretežka, kadar gre za pomoč slovenskemu narodu. Tudi moja sosedka Cecilia Šubel je

Nekega dne pa se mi je moja nova gospodinja zelo zamerila. Poslala me je pobrat korenje, a ker nisem storila dosti dela, me je zelo ozmerjala, tako da sem pričela jokati in ubrala sem jo domov ter povedala teti, kaj se je zgodilo. Zvečer pa je prišla sosedka pome in mi naročila, da moram biti bolj pridna. Od tistega časa sem se jo bolj bala in dajala mi ni več kave kot poprej, temveč sem morala otepati samo žgance.

Ko že pisem o kavi, naj še omenim, da je v tistih časih še niso znali vsi kuhati. Blizu nas je živelja 75 let stara žena, katere pa je bila petična in imela sluzkinjo. Ženica si je kavo lahko privoščila, a je ni znala skuhati. Kavina zrna je zvečer namočila v vodi, tako kot imajo navado namakati fižol, toda zjutraj so bila zrna še vedno trda. Potem ji ni kazalo drugega kot najeti še kuharico. Upam, da se je ženska potem naučila te ljube kave, ki jo imamo vsi radi, posebno pa stari ljudje.

Uršula Klobčar.

Obvestilo veleposlaništva LNR Jugoslavije

Washington, D. C.—Na razna vprašanja, ki so v zadnjem času pogostoma stavljena veleposlaništvu FLNR Jugoslavije, obveščamo, da bivši jugoslovanski državljani, kateri so valed tridesetletne odsotnosti izgubili jugoslovansko državljanstvo na podlagi člena 28 zakona o državljanstvu od leta 1928, a niso pridobili drugega državljanstva, se lahko ponovno vrnejo v jugoslovansko državljanstvo, ako do 5. julija 1947 dajo izjavo, da si to želijo.

Dr. Sergije Makleda, svetnik ambasade.

Iz mladosti dni

Library, Pa.—Moj o prvo službo sem nastopila, ko mi je bilo komaj 10 let. Živela sem pri moji teti, toda nekega dne je prišla k njej sosedin in jo vprašala, da bi me dala njej v službo. Domenili sta se, da mi bo plačala 12 goldinarjev na leto in kupila dva para čevljev.

Z veseljem sem šla služiti k sosedin. Ona je imela več sinov, ki so hodili na delo v gozdove. Vsako jutro je skuhalo žgance in jih dobro zabelila, zase in za gospodarja pa je skuhalo kavo. Tudi meni je dala vsako jutro skodelico kave, a mi zabičala, da ne smem nikomur povedati. Tedaj je bila kava še zelo redka.

Nekega dne pa se mi je moja nova gospodinja zelo zamerila. Poslala me je pobrat korenje, a ker nisem storila dosti dela, me je zelo ozmerjala, tako da sem pričela jokati in ubrala sem jo domov ter povedala teti, kaj se je zgodilo. Zvečer pa je prišla sosedka pome in mi naročila, da moram biti bolj pridna. Od tistega časa sem se jo bolj bala in dajala mi ni več kave kot poprej, temveč sem morala otepati samo žgance.

Ko že pisem o kavi, naj še omenim, da je v tistih časih še niso znali vsi kuhati. Blizu nas je živelja 75 let stara žena, katere pa je bila petična in imela sluzkinjo. Ženica si je kavo lahko privoščila, a je ni znala skuhati. Kavina zrna je zvečer namočila v vodi, tako kot imajo navado namakati fižol, toda zjutraj so bila zrna še vedno trda. Potem ji ni kazalo drugega kot najeti še kuharico. Upam, da se je ženska potem naučila te ljube kave, ki jo imamo vsi radi, posebno pa stari ljudje.

Uršula Klobčar.

Obvestilo veleposlaništva LNR Jugoslavije

Washington, D. C.—Na razna vprašanja, ki so v zadnjem času pogostoma stavljena veleposlaništvu FLNR Jugoslavije, obveščamo, da bivši jugoslovanski državljani, kateri so valed tridesetletne odsotnosti izgubili jugoslovansko državljanstvo na podlagi člena 28 zakona o državljanstvu od leta 1928, a niso pridobili drugega državljanstva, se lahko ponovno vrnejo v jugoslovansko državljanstvo, ako do 5. julija 1947 dajo izjavo, da si to želijo.

Dr. Sergije Makleda, svetnik ambasade.

dala veliko svojega časa za prizadeje v stari domovini ter hodila okoli in zbirala razne potreščine. Meni se pri krožku zelo dopade in si štejem v čast, da sem članica Progresivnih Slovencev.

A. D. tudi piše, kaj bi rekli pri SNPJ, če bi kdo dokazoval, da članstvo ni napredno, ker je katoliško. SNPJ je bila zgrajena na svobodomiselnih podlagi. Nekateri člani so katoličani, vendar pa so vseeno dobri društveni člani. Članica SNPJ sem že od leta 1912 naprej in sem vedno dobila pošteno plačano podporo, če sem bila bolna. Dne 17. marca l. 1936 pa smo imeli veliko povodenj in nas je prišel pogledat pokojni Jože Zorko, na kar sem dobila ček za \$60 za prvo pomoč. Prav tako je jednota pomagala tudi ostalim prizadetim članom. To je bilo zelo lepo od jednote!

Ker sem čitala v A. D. o krvoločnih partizanih, sem se obrnila na sestro, ki živi pri hčeri v Zagrebu, čeravno smo doma iz St. Petra na Krasu. Pisala sem ji, naj mi poroča resnico o celi stvari in kaj ona misli o katoliških duhovnikih. Ona mi je odgovorila sledeče:

"Tudi mi nismo za duhovnike. Seveda, s tem ni rečeno, da so bili vsi slabi, vendar pa je bilo le majhno število narodnih duhovnikov, dočim so bili ostali največji izdajalci naroda, sedaj pa kričijo in se pritožujejo, če jih zadene roka pravice.

Okupator, ustaši, domobranci in vsake baže kvizlingovci so naše ljudi mučili, morili, uničevali in jih vlačili po lagerjih, toda tedaj se niso duhovniki oglašili proti takemu nečloveškemu postopanju, sedaj pa javkajo, da je poteklo že dovolj krvi."

Nekaj vrstic za Ančko Grobin. Sedaj nič več ne plavšam, kajti preselila sem se v Cleveland in sem predalec od tam, pa tudi nisem več tako mlada, starost pa ni radost. Ti si tam blizu, pa bi šla pogledat fante od fare tam v West Newtonu. Kaj ne, Toni? Pozdrav vsem članom in naročnikom!

Josephine Slapnik.

Glas starega naročnika

West Aliquippa, Pa.—Prosveto čitam že 24 let, a še nisem opazil, da bi se kdo oglašil, ki je doma s Police pri Višnji gorji. Kakor kaže, ni v Ameriki nikogar, ki bi bil od tam doma. Prejel sem več pisem od Mojih treh sester, ki žive na Polici. Pišejo, da so jim Italijani vse pobrali in jih odgnali na otok Rab. Eni sestre je edini 19-letni sin umrl za lakoto. Ko pa so se vrnili domov, so našli vse podrti.

V Ameriki se nahajata moja bratranec in sestrčina, Janez in Marija Vidic, doma s Police. V Ameriko sta odšla l. 1910.

Naj še omenim, da so Italijani ubili mojega brata na Grosupljah. Šest dni je ležal v jarku, končno pa so ga partizani ponovi pripeljali domov in moje sestre so ga pokopale poleg matere na Polici. Če bi čitala te vrstice moja sestrčina ali bratranec, naj se zglasita na moj naslov: Frank Vidic, 137 1/2 Beaver ave., West Aliquippa, Pa.

Frank Vidic.

Glas iz Kanade

Timmins, Ont.—Naj tudi jaz izrazim svoje mišljenje v Prosveti. Vse izgleda, da se nekateri radi zaletujejo v novo Jugoslavijo, oziroma v našo staro domovino. Naše poljane in njive so s krvjo namočene, prav tako naše reke in gozdovi, ki so sprejeli nešteto starih in mladih borcev v večno spanje.

Slovanski narodi so s krvjo plačali zmago in danes si v potu svojega obraza in pomanjkanju grade boljšo bodočnost.

Upam, da so vsi čitali obvestilo, da časopis ne spada v paket. Dotičniki naj bi rajši točili krokdilove solze za žrtvami, ki so izgubile svoja življenja v nemških taboriščih, v zloglasnih pečeh in umetno napravljenih kopalnicah, ki jih je zgradila nemška kultura s pomočjo naših izrodov.

O fašizmu vemo, da je opustošil Evropo, dočim jo komunisti gradi. Če pogledamo na zemljevid, opazimo tisto debelo rdečo črto, preko katere so hoteli iti nemški generali pogledat kako lep je hotel Moskva. To vse je razvidno iz obroča, ki ga je nemška svojat stiskala okrog Moskve, tovariši in tovarišice so pa odgovorjali: "Ne, vi ne boste orisili v Moskvo, ampak mi v Berlin!"

Govorimo rajši o Lojzu Adamcu, Zlatku Balokovичu, predsedniku Rooseveltu, ne pa o kakšnih ženskah, ki so pribelale iz Jugoslavije.

Tudi jaz sem prežela nešteto nistem iz stare domovine. Eno se glasi: "Ko je moj mož ležal mrtev v gozdu, so prišli sosedi-vi otroci in dejali, da je prav, da je mrtev, medtem pa se njihove-mu očetu godi dobro kot na ohceti v nemški vojski v Novem mestu." Švabska svatba je milila, črna roka pa ne more več prelivati partizanske krvi, zato pa reakcija tako kriči.

Ana Starič.

Je bil ameriški vojak

Cleveland, O.—John Dolinar iz Broughtona, Pa., mi je pisal, da so na društveni seji imeli mojo malenkost na rešetni in ugibali, ali sem služil vojake v Zdrženih državah ali ne. Nekateri so trdili, da sem bil vojak, drugi da ne. Nekdo je dejal, da me je videl l. 1908 v Moon Runu. To je pravilno, kajti tam sem nakladal premog, menda meseca septembra.

Moja vojaška odpustnica se glasi, da sem bil služil kot prostak pri 126. stotni obrežni artileriji. Odpuščen sem bil z dobrih rekordom 13. maja 1907. Odpustnico je podpisal generalni adjutant F. J. Koester. Šil sem v Fort Wordenu, Wash., pri Fort Tensendu, in v Ft. Hayesu, Columbus, Ohio. Šel sem k vojakom prostovoljno, tedaj, ko niso še vsi Slovenci vedeli, da ima Stric Sam armado.

Ako bi ostal pri vojakih, bi sedaj prejemal še enajst let pokojnino. Ker pa sem motornik na polični, jo bom dobil pa šele po 24. juniju. Sicer pa sem še močan dečko in bom rini nekaj časa naprej. Upam, da bodo rojaki, ki so me imeli na rešetni zadovoljni s tem pojasnilom.

Frank Barbič.

Na naslov dobrohotnih vdovcev

Broughton, Pa.—Ker mi je potekla naročnina, jo ponavljam. Prosveto zelo rada čitam in se bi mogla biti brez nje.

John Korčič iz White Valleyja je v svojem dopisu z dne 7. marca povabil vse vdove na njih veselico. Pravi, da se tamkajšnji vdovi še vedno pokoni držijo. Tako je prav, kajti vdove! Omenja tudi, da bo tamkajšnji vdovi poslali svoj štab v Broughton, da se na lastne oči prepriča, če smo tukajšnje vdove res tako lepe. Ako šnje vdove res pogledat kakšno moški, se bo težko ločil od nje. Toliko v blagohotno pojasnilo dobrohotnim vdovcem.

Ana Grobin.

SLOVENIJA STOPA NA POT INDUSTRIJALIZACIJE

LJUBLJANA, koncem jan. 1947.

V pretekli osvobodilni vojni je jugoslovanska že itak slabo razvita industrija pretrpela težke udarce in velikansko škodo. Samo vrednost radi bojov, bombardiranja, sabotažnih podvigov itd., uničenih ali poškodovanih strojev, opreme, tovornih obratov v znesku od preko 6 milijard dinarjev dovolj zgovorno kaže na močno oslabitev industrijske moči. Če temu znesku dodamo še skorajda 16 in pol milijard dinarjev, kolikor je bila ocenjena vrednost po okupatorju orožnih surovin, polfabrikatov in gotovih izdelkov, potem si šele polni meri lahko predstavljamo škodo, ki jo je v tem pogledu pretrpelo gospodarstvo Jugoslavije.

Hitna obnova

Takoj po osvoboditvi se je začelo z obnovo vsega, kar sta okupator in vojna razrušila in uničila. Največja pozornost se je posvetila industriji, ker od nje zavisi vsa ostala obnova. Kajti če industrija ni v stanju, da dobavlja gradbeni material, stroje, orodja, orodje, pakiranje za življenje potrebne predmete i. dr., potem tudi ni mogoča obnova celotnega gospodarstva in transporta. Zahrbtno visoki zavesti in izrednemu delovnemu poletu delavcev strokovnjakov, so se v obnovi industrije dosegli hitri in učinkoviti rezultati in s tem je uspelo, da se obnavlja stara domovina in njeno celotno gospodarstvo mnogo hitreje, kakor katerekoli druga, četudi v manjši meri porušena država.

Zalostna zapuščina stare Jugoslavije

Omenili smo že, da je bila industrija v Jugoslaviji sorazmerno slabo razvita kljub vsem naravnim zakladom, ki jih nudi stara domovina. Industrija v predvojni Jugoslaviji je bila preslabotna, da bi izkoriščala, predelovala bogastva, ki so ležala in ležajo v njeni zemlji, ogromno energijo, ki je vsebovana v njenih vodnih tokovih, surovine, ki jih v velikih količinah nudi njeno poljedelstvo. Ali ni čudno, da je Jugoslavija izvažala bauxit, drago pa plačevala in uvažala iz svojega bauxita predelan aluminij? Jugoslavija kot pretežno poljedelska država je izvažala v velikih količinah in ceneno živino in surove goveje kože, uvažala pa iz njih predelano usnje. Narod ni bil v stanju, da doma izgradi močno industrijo strojev, kljub temu da razpolaga z zadostnimi zalogi železne rude, premoga in vodne energije. Raje je izvažal železno rudo, drago uvažal okoli 50% surovega železa in raznih kovinskih izdelkov. Mnogo je še drugih žalostnih primerov.

Zakaj Jugoslavija ni mogla razviti svojim bogastvom odgovarjajočo industrijo? Na tem vprašanju se lahko malo delj zadržimo.

Varoži industrijske zaočalosti

Bivši jugoslovanski vlastodržci so v polni meri zanemarjali razvoj narodnega gospodarstva. Njim je pač šlo v osebni račun, da barantajo s predstavniki inozemskega in domačega kapitala, jim prodajajo koncesije za izkoriščanje ali predelavo v zemlji ležalih surovin, si pri teh kupoprodajnih akcijah zagotavljajo masne odstotke, ali pa stopajo kot solastniki, odnosno delničarji v mnogostevilne družbe, ki so črpale domačo rudno, gozdna in druga bogastva. Vse drugo, kar bi ne koristilo neposredno njim, pa so puščali v nemar.

Tako se torej tudi domača industrija ni razvijala, temveč je ostala samo pri tistih panogah, ki nudijo lastnikom čimveč profita. Znano je, da je najboljši donosna lahka industrija. V njo se ne vlagalo toliko obratnih sredstev, poleg tega pa proizvajajo predmete množične potrošnje, predmete, ki se rabijo vsak dan. Radi tega daje svojim lastnikom največ profita. Če k temu dodamo tudi druge značilne lastnosti predvojnega režima, namreč, da jim je bila skrb za dobro delavca deveta briga in so radi dovoljevali, da je bil delavec za svojo celodnevno delo strahovito nizko plačan, da ni bilo socialne zaštite, dalje—da so bile cene poljedelskih proizvodov občutno nižje od cen industrijskih proizvodov, potem je slika jasna. Domačim kapitalistom ni šlo v račun, da bi vlagali svoj kapital v težje in težke industrijske obrate, da bi kupovali nove stroje, saj je bila že obstoječa industrija za njihove žepe več kot donosna. Zanje je predstavljala dovolj močan virec profita.

Tujerodni kapital pa je imel poleg teh razlogov še druge, in sicer, da ni bil samo nenaklonjen, temveč je celo oviral razvoj domače industrije. Ta kapital je popolnoma prevladoval v važnejših industrijskih panogah, tako n. pr. v železni, tekstilni, kemični, strojni; njegov delež v

celotni jugoslovanski industriji je znašal nad 51%. Radi te svoje visoke udeležbe so se ti inozemski gospodje zavedali, da bi pomenila industrializacija Jugoslavije zanje izgubo dvojnega dobička. Kajti Jugoslavija bi potem predelovala, recimo aluminij, svojega bauxita kar doma. Tako bi odpadel profit pri cenemem izvozu rude in ponovni profit pri dragem uvozu izdelkov iz iste rude. Oni so ljudi n. pr. prepričevali, da morajo nafto uvažati, češ da ni mogoče, da bi v Jugoslaviji obstajala nafta, ki je dragocene tekočine. Da bi jih dokončno prepričali, so "velikodušno" poslali v Jugoslavijo strokovnjake, ki so seveda "strokovno" ugotovili, da v tej deželi nafte ni. Danes pa se ve, da je precej nafte v Jugoslaviji, in to ravno v tistih krajih, kjer je bilo rečeno, da je ni.

Posledice industrijske slabosti

Industrializacija Jugoslavije bi pomenila tudi popolno osamosvojitve njenega gospodarstva od inozemstva. To je bil tudi drugi vzrok, zaradi katerega je tujerodni kapital zaviral vzpostavitev domače težke industrije. In tako je pri tem tudi ostalo. Jugoslavija se industrijsko ni razvijala, bila je vedno gospodarsko in zaradi tega tudi politično odvisna od inozemstva. Inozemski in domači kapitalisti so spravljali profite, izjemali delavca; industrija ni mogla zaposliti višek kmečkega prebivalstva, kar je povzročalo delitev že itak majhnih posestev in to zopet nazadovanje poljedelstva. To stanje je trajalo vse do zmagovitega zaključka osvobodilne vojne, ki je napravil konec tudi temu neprilodnemu razvoju jugoslovanskega gospodarstva.

Dediščina prejšnje gospodarske politike—pomanjkanje strokovnih moči

Danes se je enkrat za vselej končalo s preteklostjo in z našim gospodarstvom, ki je onemogočal razvoj stare domovine. Odpadle so glavne prepreke, ki so ovirale napredek in razmah vseh panog njenega gospodarstva. Ne obstoja več vprašanje,

če bo mogoče zaposliti višek kmečkega prebivalstva. Nasprotno se tudi tu čuti dedščina prejšnje gospodarske politike: premočje za industrijo namenjenih delovnih predvsem strokovnih moči. Vprašanje brezposelnosti je v Jugoslaviji povsem nepoznano. Pereče pa je vprašanje, kje dobiti dovolj delovnih moči, posebno sedaj, ko stopa dežela v obdobje industrializacije in elektrifikacije, ko se po pravljajo grehi preteklosti in ustarjav vsem domačim prirodnim zakladom dostojno odgovarjajoča industrija.

Z načrtom se oblikuje novo lice gospodarstva

Ze v prvih dvasetih mesecih po končani vojni se je slika gospodarstva razvoja Jugoslavije docela izpremenila. Ze sama obnova se je razvijala po načrtu. Ker pa je bila stopnja razrušenosti in uničenja v posameznih republikah Jugoslavije različna, so bile tudi potrebe in pogoji obnove tako neenaki. Zaradi tega je bil tudi ta načrt samo okvir. Dajal je samo smernice, navodila, kako razvijati obnovo, katerim panogam posvečati več pažnje itd. Med drugim se je industrija preusmerila predvsem na proizvodnjo za narodno gospodarstvo nujno potrebnih predmetov in na čim večje izkoriščanje domačih surovin in domačega goriva. Glavna preusmeritev pa je nedvomno ta, da industrija v Jugoslaviji že danes ne služi več kot virec profitov raznih kapitalistov, da se delavec tega dobro zaveda in zaradi tega tudi dela s takšno, v prejšnjih časih nepoznano voljo in zagonom.

Tako so Jugoslavlani vzpostavili izhodišče, iz katerega bodo krenili v borbo za doseg visoke industrijske ravni, za gospodarsko osamosvojitve. Mnogo bo še truda, marškatere ovire bo treba še premagati, vendar doseženi uspehi in delovni polet ljudstva so porok, da bodo uspeli. Ljudstvo se dobro zaveda, kaj hoče, kam stopa. In to je glavno. Zaradi tega bo tudi, vsem težavam na kljub, popolnoma uspelo.—SANS.

ki. Francova vlada v Madridu ščiti v soglasju z Vatikanom nemške in italijanske fašiste. tolo, obiskujejo fašistična taborišča jugoslovanskih ustašev in nedelcevec v taborišču Eboliu v Italiji. Službeni krogi Vatikana organizirano pošiljajo pomoč tem krvnikom jugoslovanskih narodov. Monsignor Rotollo je v začetku leta obiskal taborišče Eboli v spremstvu slovenskega duhovnika Saruge, ki mu je bil za tolmača. S seboj je prinesel monsignor 700 paketov kot darilo Vatikana. Rotollo je imel v taborišču z vidnejšimi predstavniki Ljotičevcev, Mihajlovičevcev in ustašev daljšo konferenco, na kateri je obrazložil skupno borbo Vatikana ter četniško-ljotičevskih popov proti demokraciji. Monsignor je obiskal tudi registriranega vojnega zločinca generala Damjanovića, bivšega načelnika Nedelcevega vojnega štaba v okupirani Srbiji.

Obisk monsignora Rotollia v Eboliu je nov dokaz vmešavanja Vatikana v borbi proti demokraciji. Nov dokaz, da Vatikani ni prenehal z odkritim neprijateljstvom proti Jugoslaviji in da še nadalje aktivno sodeluje v nedopustnih načrtih, ki so proti interesom jugoslovanskih narodov in ki jih kujejo ubežni četniški, ljotičevski, ustaški, domobranski in drugi vojni zločinci in izdajalci.

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Izvedena je bila agrarna reforma v Istri

Ljudske množice Istre so med domovniško vojno v narodnoosvobodilnem boju uničile fašizem in njegov ekonomski sistem, ki je kradel zemljo kmetom. Slovensko ljudstvo je po letu 1919 trpelo pod fašistično knuto ne samo v nacionalnem oziru nego tudi v gospodarskem. Kmeti so sihi na pristen odkup po izredno nizkih cenah in kmet je postal vedno bolj zadolžen. Tudi davčni sistem ni prizanesel in od leta 1924 do 1936 je bilo v Julijski Krajini prodanih na javnih licitacijah nad 7.000 kmetijskih posestev, ki so jih kupovali meščani, trgovci, advokati in veleposelniki ter italijanski grofje in baroni. Leta 1931 so dobili prefekti v Gorici, Trstu, Pulju, Reki, Udinah in Zadru posebna navodila o razlaščenju tistih slovenskih posestev, ki so mejila na Jugoslavijo.

Veleposelniki zemlja je medtem rasla iz dneva v dan. Na 20.000 ha zemlje, kjer bi moglo živeti nad 4 tisoč kmetijskih družin, je gospodarilo 185 veleposelnikov; medtem pa je bilo v Istri nad 10.000 kmetijskih družin, ki niso imele niti 1 ha zemlje v svoji posesti.

Osvobodilna borba je rešila istrskega kmeta z agrarno reformo, ki je bila izvedena v obeh takozvanih conah. Najtežje je bilo v Bujah, ki pripadajo Svoobodnemu tržaškemu ozemlju. Tu je bilo 46 veleposelnikov, ki so imeli nad 6.000 ha zemlje. Okrog 450 kmetijskih družin si je porazdelilo nad 4.000 ha. Zdaj je zemlja razdeljena tistim, ki jo obdelujejo.

Bivši koloni pravijo: "Zemlja, katero smo dobili z agrarno reformo, je naša. To je plod naših žuljev in znoja, naših irtev in krvi. Niha si naj ne usoja vzeti to zemljo, ki je naša. Varovali bomo to zemljo, marljivo delali na njej, da bi postali srečni in zadovoljni."

Ljudska oblast v Istri je tako na pravičen način rešila vprašanje zemlje.

"Mladinska progla 1947"—Samac-Sarajevo

Pri graditvi železnice in ostalih komunikacij je lansko leto aktivno sodelovala tudi jugoslovanska mladina. Posebno odlične rezultate je dosegla mladina z izgraditvijo "mladinske proge 1946" Brčko-Banovići v Bosni in Hercegovini v dolžini 92 kilometrov.

Za letos se je obvezal glavni odbor Ljudske mladine Jugoslavije, da bo zgradil novo "mladinsko progno 1947" od Samaca do Sarajeva v dolžini 241 km.

Gradbena dela na tej progi so se začela in po vsej državi se prostovoljno organizirajo stotine in stotine mladinskih delovnih brigad, ki bodo sodelovale v posameznih etapah te velike proge. Kakor je predvideno, bo sodelovalo na progi dolej prijavljenih 180.000 mladincev,

Slovenska narodna podpora jednota

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR	
Izvršni odbor	
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDAR, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TRJAK, gl. pomočnik tajnika	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj Prosvete	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik Prosvete	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki	
RAYMOND TRAVNIK, prvi podpredsednik	7025 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOSEPH CULKAR, drugi podpredsednik	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
Distriktni podpredsedniki	
JOHN V. CEBULAR, prvi okrožje	2126 Shallock St., Philadelphia 24, Pa.
FRANK GRADISEK, drugo okrožje	Box 24, Hermine, Pa.
JAMES MAGLICH, tretje okrožje	R. D. 1, Oakdale, Pa.
JOSEPH FIFOLT, četrto okrožje	1327 E. 80th St., Cleveland 3, Ohio
JOHN SPILLAR, peto okrožje	2919 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URSULA AMBROŽIČ, šesto okrožje	418 Pierce St., Eveleth, Minn.
JOHN PETRITZ, sedmo okrožje	2429 Carmona Ave., Los Angeles 16, Calif.
FRANK POLSAR, osmi okrožje	252 3rd St. W., Roundup, Mont.

Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	253 E. 131st St., Cleveland 16, Ohio
VINCENT CAINKAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN	1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RUDOLPH LISCH	700 E. 260th St., Euclid, Ohio
DONALD J. LOTRICH	1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.

Poradni odbor	
ANTON SHULAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH	313 Tener St., Luzerne, Pa.
ANDREW VIDRICH	700 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOHN KOBI, SR.	208 So. 62nd Ave. W., Duluth 1, Minn.
CAMILUS ZARNICK	3544 W. 67th St., Cleveland 2, Ohio

Nadzorni odbor	
FRANK ZAITZ, predsednik	2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL R. KUMER	Box 64, Universal, Pa.
MATTHEW J. TURK	2648 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LOUIS KAPFEL	18301 East Park Drive, Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM	17188 Snowden, Detroit 21, Mich.

medtem ko se je udeležilo gradnje 1. 1946 nad 60.000 mladincev.

Za izvedbo naše petletke je nujno potrebno povečati proizvodnjo osnovnih surovin, zlasti premoga, železne rude in drugih surovin. Sedanji viri ne bodo zadostili za povečano proizvodnjo. Pomanjkanje dobrih železnih žvez predstavlja največjo oviro pri izkoriščanju bogatih ležišč premoga in drugih rudnin v Bosni. Z izgraditvijo proge Brčko-Banovići je bilo omogočeno izkoriščanje obsežnih ležišč premoga v tej težko dostopnem banoviškem bazenu, ki se sedaj že v znatni meri izkorišča.

V Bosni leže neizkoriščene velike količine rjavega premoga, posebno v takozv. premogovnem bazenu med Sarajevom in Zenico, ki meri preko 900 kvadratnih km. Tu so izkoriščali dolej le Brezo, Kakanj in Zenico. Ta bazen daje 14% vse premogovne proizvodnje, z izgraditvijo proge Samac-Sarajevo pa bo predstavljaj prav ta bazen eno glavnih opor naše industrializacije. Izkoriščali pa bodo bolj intenzivno tudi ostale rude. Tako se bo povečala proizvodnja železne rude na področju Vareša, pri Fojnici in pri Travniku. Manganova ruda je važna v področju Vareša, odkrita pa so bila večja ležišča pri Borovici, zapadno od Vareša, pri Prnjavoru, Tesliću in dr. Važna plemenita kovina je tudi krom, ki ga je znatne količine v dolini Kr-

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi državljani najstari in najmlajši člani, ki jih društvo tebeže v vsi vrsti.

Nalži nastavljeni lokalni in potovni zastopniki so dolžni oborožiti

— — —

Louis Berberich, za Milwaukee, Wis. in Ohio.

Anton Jančič, za Cleveland, Ohio in Ohio.

Frank Klun, za Chisholm, Minn. in Chisholm in Ohio.

Frank Cvetan, za Tiro Mill, Pa. in vso srednje-vzhodno Penns.

Anton Zornik, za Norristown, Pa. in vso zapadno Pennsylvanijo.

— — —

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali narodnik sam polije svoje narodni direktor listu

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V blagi spomin prve obletnice smrti

naše drage matere

MARY SPIASER

Kateri je preminula 16. marca 1946.

Leto dni je še minulo, od kar si za vedno odšla od nas, draga in ljuba mamica. Tvoj smehljajoči obraz in slaso srce bodo vedno v spominu vsem, ki so Tebe poznali in ki vedo, kako velika izguba je to bila za nas. Ostane nam v trajnem spominu do konca življenja našega. Počivaj v miru! —Zalujoci ostali: Frances, John, Frank, Ann in Betty Spiaser, otroci—Chicago, Ill.

V blagi spomin pete obletnice smrti

naše drage in ljube matere

URŠULE MEZAN

(rojena PIRNAT)

Pet let je še minulo, od kar ste za vedno zatisnili svoje oči. Preminula je 17. marca 1942 in ob smrti je bila stara 52 let. Vsa srčna tebi se vam je izpolnila, polnoči smo vas k mirnemu počitku na lepem gričku. Dokončali ste dela in trpljenje tega sveta, s mi vas bomo ohranili v trajnem spominu do konca naših dni. Počivajte v miru v hladni ameriški zemlji—Zalujoci ostali: John Mezan, soprog; John Jr., sin in Mary Robas, poročena hči v Indianapolisu, soprog; John Jr., sin v Republic, Pa. in Mary Robas, poročena hči v Indianapolisu, Ind.

Naznanilo in zahvala

Zalostnega srca naznanjamo sorodnikom, znancem in prijateljem tužno vest, da je za vedno preminula v torek, 18. februarja 1947 ob 11:45 ponoči v Philippi "Myers Clinic" bolnišnici po čevlnjast dnevni boleznih za pljučnico naša ljubljena hčerka in sestra

ROSE ELLA RUSS

Ob smrti je bila stara 14 let. Bila je spoštovana in častna študentka v Philippi višji šoli, kamor je vedno zahajala vas do dneva, ko je morala v bolnišnico. Zahajala je tudi v "Little Flower" rimskokatoliško cerkev. Na tem mestu se najlepše zahvalimo sorodnikom, prijateljem in sosedom za izrečena in poslana sočutja, za kresne vence in cvetlice, ter za darove za majo. Iskrena hvala vsem, ki ste jo obiskali ob trizivskem odru in vsem, ki ste jo spremlili na njeni zadnji poti v spredu do mirovdor. Srčna hvala tudi družini št. 363 SNP, katerega smo člani, za dano pomoč in tolažbo. Še enkrat naša najlepša hvala vsem skupaj in za vse, kar koli ste nam dobrega storili in nas tolažili v uri žalosti. Tebi pa, draga hčerka in sestra naša, šilimo, počivaj v miru! —Zalujoci ostali: Tony in Helen Russ, starši; John, brat in Dolores, sestra, vsi v Galloway, W. Va.

SOSED LUKA

KMEČKA NOVELA

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

"Zdaj bi to storil tudi brez bankovcev! Kaj mi do bankovcev? Tudi tako bi ga udaril v tja pijani obraz... tja bi ga udaril, za tilnik, prav na tisto bradavico... zamahnil bi s kamnom..."

Za tilnikom je imel Andrejček veliko bradavico; prikazala se je izza suknje, ko je bil nagnil glavo.

Molče je vstal Andrejček in se je opotekel ob mizi. Kakor je bil prej glasen in nemiren, in kakor se je bil vdal jokavi bridkosti, ga je obšla nenadoma mrka resnoba pijanca, ki je bil žaljen v svojem ponosu, dasi se ne spominja več natančno, kdaj in od koga je bil žaljen. Potisnil si je kučmo še nižje v čelo, ozrl se ni na nikogar ter je omahoval počasi preko izbe. Bankovcev ni spravil v suknjo, tiščal jih je v pesti in je morda popolnoma pozabil nanje.

"Da denarja ne izgubiš!" je zaklical krčmar.

Andrejček se še ozrl ni, najbrž ni razumel.

"Res ga bo izgubil!" je pomislil v strahu so-sed Luka. "Pozabil je na bankovce; v veži ali pa pred hišo, tik pred pragom mu bodo padli iz pesti; odprl bo roko, da bi si obrisal usta z dlano in bankovci bodo padli... Šrangar ve natančno, da se bo tako zgodilo in pojde z lučjo za njim..."

Sosed Luka se je tresel od srda in razburjenosti.

Počasi je odprl Andrejček vrata, opotekel se je močno, stopil je na prag ter se naslonil ob duri, da bi si odpočil. Med durmi, v polumraku, je bil v svoji dolgi suknji in visoki kučmi tako majhen in smešen, kakor našemljen otrok. Luka je skočil izza mize.

"Kam pa ti, Luka?" je vzkliknil krčmar in vsa sladkost je izginila z njegovega obraza, ki je bil nenadoma vseh poln zlobe in sovraštva.

Luka je šel molče mimo njega, stopil je k Andrejčku, ki je slonel med durmi, in ga je krepko stresel za rame.

"Duša krščanska, vzdrami se!" mu je kričal v uho. "Kaj ne veš, koliko držiš denarja v pesti?"

Zgrabil ga je za pest in mu jo je vzdignil pred pijani obraz.

"Na, pogledaj! Tukaj imaš denar, tukaj! Spravi ga! Ali naj ti odpnem suknjo? Čakaj... nič se ne boj, nisem ropar!"

Šrangar je stopil bližje; spet je bil smehljaj na njegovih ustnih, toda sladkega ni bil.

"Judež!" je zamrmral.

Luka je trepetal od nog do glave, po životu pa mu je lil vroč pot. Govoril je hlastno, s kričnim, zopernim glasom in jezik se mu je čudno opeljal; hkrati pa se mu je zasvetilo v mislih: "Čemu sem stopil k njemu? Zakaj se ukvarjam z njim? Zdaj bodo vsi vedeli in pričali, da sem se še ob poslednji uri ukvarjal z njim in z njegovim denarjem. Dejali bodo, da sem še v veži letel za njim, da sem ga držal za roko, odpenjal mu suknjo..."

Zasvetilo se mu je v mislih, toda s tresočimi rokami je odpenjal Andrejčku suknjo, izkušal mu je odpreti pest.

Andrejček je tiščal trdno, buljil je v Luko s topimi očmi.

"Pusti denar! Pusti moj denar!" je jecjal.

Šrangar se je zasmejal naglas.

"Ali si mislil, da pojde kar tako? Andrejček je mož, ne izpusti!"

"Slepa, kdo mara za tvoje papirje!" se je razsrdil Luka in je sunil Andrejčka preko praga. Gledal je za njim in se je tresel od srda.

"Kakor je pijan, težko opravilo bo z njim!" je pomislil. "In tako revišče, drobno kakor gnida!"

Andrejček je stopal počasi po temni veži, z dolgimi, omahujočimi koraki, in je tipal z roko ob zidu. Pred pragom je postal, naslonil se je in je vzdignil pest čisto pred oči.

"Steje!" se je začudil Luka in se je ozrl z urnim pogledom v izbo; tam je stal krčmar ob mizi, pospravljal je prazne kozarce ter se smejal s poslednjimi pivci. Edini debeli Gorjanec je gledal z zaspanim očesom proti durim.

Andrejček je slonel ob vratih in je štel; roke so se mu tresle in razločil je slabo; počasi je naposled zgenil papirje, vtaknil jih v suknjo ter si zavilaval ovratnik do ušes. Nato se je oprl z roko ob zid, stopil oprezno ter izginil zibaje se, kakor drobna senca, na cesto, v dež in noč.

Sosedu Luku je bilo mraz, ko se je vrnil v izbo; zdelo se mu je, da je zelo truden, noge se mu bile težke. Sedel je na klop, pod razpelo, in je izpraznil na dušek svoj kozarec.

"Kaj si opravil?" je vprašal krčmar in je po-mežiknil.

Luka mu je pogledal v lice, razumel je in ni razumel; njegove misli so bile na cesti, tam, kjer se je opotekal pijan človek v dolgi suknji in visoki kučmi.

"Koliko sem dolžan?"

"Nič nisi dolžan!" se je smejal krčmar. "Andrejček je vse plačal. Le za njim pojdi pa ga vprašaj! Saj imata eno pot: ti v Veliko Ligojnon, on v Malo!"

Sosed Luka ni slišal zlobe iz krčmarjevih besed, še besed samih morda ni slišal. Vstal je in je šel brez slovesa. V glavi se mu je vrtelo, kakor da bi bil pijan, in celo noge so se mu opotekale. Odprl je duri, ni se več ozrl v izbo, stopil je v vežo in na prag. Poslednjikrat se je zasvetilo v njegovih mislih: "Saj so vsi videli! Saj vsi že vedo, še preden je storjeno! Brez pameti greš, Judež, v sramoto in greh!" — Zasvetilo se je in je takoj ugasnilo.

"Da bi le že ne bil predalec!" se je prestrašil. "Da se le ni zvrnil v kakšen jarek — kdo bi ga iskal?"

Urno je prestopil prag, stopil je na blatno cesto, v noč.

Ob tistem času se je predramil človek, ki je dremal že ves večer ob topli peči. Prišel je bil o mraku, izpil je kozarec vina in se je stisnil v kot, da bi ga krčmar ne zapodil. V blatne cunje je bil oblečen, čevlji so bili brez podplato. Ko je dremal, je bil njegov obraz kakor od ilovice, rumen in razoran. Nenadoma je široko zazeval, ozrl se z lenim pogledom po izbi, zlezal s klopi, preleknil se ter šel. Zaprl je duri za seboj, še preden je mogel krčmar zakričati za njim, da je potepuh in hudodelec in da naj se spravi kamorkoli.

Šrangar je stopil za njim v vežo, nato je nekoliko pomislil ter zlezal po strmi lestvi na podstrežje. Sklonil se je globoko skozi okno ter gledal s srepim, pazljivim očesom po nočni pokrajini.

(Dalje prihodnjič.)

MAUTHAUSEN

France Hribar "Savinjski"

(Nadaljevanje)

Zdaj smo mislili vsi: Tu nas torej hočejo postreliti. Kraj je tu čisto brez naselij. V to samoto so nas torej potirali, da svet ne bi zvedel za našo usodo. Po kratkem počitku in presušanju pa nas začno podili naprej. Noč je bila oblačna in prišlo je deževati. Na naša oznojena telesa se hladen mrz dežja! Cesta se je pričela dvigati navkreber. Po enourni gonji smo prenojeni in premočeni od dežja pridirjali do koncentracijskega taborišča—Mauthausena.

Sprejem

Za koncentracijsko taborišče Mauthausen od tedaj še nismo vedeli. Zdi se mi potrebno, da nekoliko opišem. Taborišče je bilo zgrajeno v letu 1938, po tem, ko je vdrl Hitler s svojimi tolpami v Avstrijo. Tudi tu je naletel na mnoge opozicijske elemente in je pričel v množicah zapirati protifašiste. Knez Starhenberg je kot pristaja habsburške monarhije moral pobegniti iz Avstrije, ki jo je Hitler priključil Rajhu, njegova veleposelstva pa so bila zaplenjena. Na nekem takem Starhenbergovem posestvu je zgrajeno koncentracijsko taborišče Mauthausen, na nekem griču na levi strani Donave. 6 km od železniške postaje Mauthausen in približno 28 km od Linza.

Taborišče je močno zastraženo

in ima štirikratni žični obroč. Pri zunanjem obroču so približno na vsakih 100 m stražarski stolpi, na njih pa težki mitraljezi. Notranji, manjši obroč je obdan z bodečo žico, ki je nabita z električno strujo visoke napetosti. Od sprednje strani notranjega obročja pa je še okrožni zid, visok 8 m, nad tem zidom spet bodeča žica v devetih pramenih in nabita z močno električno strujo. Za morebitni pobeg je taborišče dobro zavarovano.

Pri glavnem vходу so na desni strani tri stavbe: prva je palnica in kopalnica, druga je kuhinja, tretja iz železobetona zgrajena stavka pa je krematorij. Na levi strani je v pravokotni smeri bolnišnica, nasproti bolnišnice pa štirikrat po pet barak. To so barake ali bloki za kaznjence. Dolge so 53 m, široke pa 8 m ter vse enako zgrajene. Zunaj prvega obročja je polno sličnih barak. Tu so nameščene razne delavnice in pisarne. Skupine lepših barak so po določene za stanovanje stražarjem. Okrog teh barak je polno lepših gred zasajenih z rožami, ki jih morajo kaznjenci najskrbneje negovati.

V to satansko gnezdo so nas 24. avgusta 1941 prignali pobesneli hitlerjevski oprničniki. Predali so nas novim stražarjem. Bila je še noč, zato je vladala v

taborišču popolna tišina. Postavili so nas v vrsto po pet in stisnili za zid. Preštevili so nas neprestano. Učili so nas tudi sprejemati klofute. Stali smo ves čas na tako imenovanem Apelpatzu. Jedli že nismo 24 ur in vsak ve, kako vožnja v vlaku človeka iztrese. Ob štirih zjutraj se oglasi zvonec in tedaj je zašumelo v barakah kot v orjaškem panju. Videli smo polno ljudi, niso le urno tekali, marveč švigali sem ter tja. Naenkrat opazimo na stotine kotlov, ki jih prenašajo ljudje, oblečeni v belomodro pramenastih oblekah. Izgledalo je kot bi bili oblečeni v plizamah. Izza oken prvih barak so se videle snažne postelje, bele ruže in kariraste oboje. Vse to nas je nekoliko pomirilo. Ugibali in sklepali smo: tu vlada red in snaga.

Preden se je čisto zdanilo, so nas skrili za kopalnico, da nas ne bi videle trume kaznjencev, odhajajočih na delo. Tako delajo z vsakim novim transportom. Prihajali so vedno novi stražarji, nas spraševali to in ono in nam grozili, češ da smo 'Hecken-schützli' (partizani). Še vedno smo stali na dežju, bili smo že do kože premočeni in stresali nas je mraz. Okrog desetih pa se je začelo kovanje, še prej pa so nam popilali lase in dlake, čemur pravijo tam striženje. Potem so nas še enkrat natančno popisali, našo obleko in prtljago pa le površno vpisali, nato nas v manjših oddelkih gole odvedli v Block No. 19.

Ta blok je bil tiste čase nekakšna sprejemnica. Vaj novo

TULIPS FROM HOLLAND HAVE FEATURE SPOT IN BIG FLOWER SHOW

All the way from Holland to be exhibited at the National Flower and Garden Show in Chicago came the bulbs that produced these lovely, varicolored tulips. They are being admired by Rose Mary Lane, 4938 Drexel Boulevard, who is of Dutch extraction. More than 15,000 tulips, narcissi and hyacinths were sent by the Holland Bulb Growers to be exhibited in a huge Spring Garden at the Show.

The National Flower and Garden Show is being held at the International Amphitheatre March 16 thru 23. The outstanding spectacle of the floral world, the exhibition presents a million dollars worth of flowers and plants from all over the nation and abroad arranged in spectacular displays and exhibits. Doors are open 10 a. m. to 10 p. m. daily.

došli so morali skozenj. Tam smo tudi mi dobili "pižame", to je kazniško uniformo. Lahke bluze in hlače iz gradla, vse staro in zakrpano. Za na noge pa par okornih lesenih pantoflijev.

Ko smo vse to v naglici navlekli nase, so nas poklicali h kosilu. Dobili smo krompirjev guljaž, ki smo ga pa v Mauthausenu jedli prvič in zadnjič. Zdaj smo bili predani "block pjsenalu", ki ga tvorijo kaznjenci nemške narodnosti. Vsak blok ima starešino, dve sobni starešini, to je za sobi A in B, nadalje blockschreiberja in brivca. Teh pet oseb je nekakšen "bog bogova", ki imajo skoraj neomejeno oblast nad kaznjenci. Nad njimi skušajo pokazati čimprej vso svojo avtoriteto in oblast, zlasti pa vstopi vsem strah v kosti. Kljub vsej utrujenosti nas niso pustili počivati. Tudi v sobi nismo smeli biti. Spodili so nas na dvorišče in nas z vso važnostjo učili napravljati slamnjače. Tiste čase so bile namreč v vseh barakah postelje in sicer na štirih količkih ena vrh druge. Nekakšna korita, 180 cm dolga in 60 cm široka. V vsaki sva ležala po dva.

Šele ta dan smo imeli priliko spoznati se med seboj. Bili smo iz vseh krajev Spodnje Štajerske. Iz Celja, Petrovč, Griž, Št. Pavla, Polzele, Braslovč, Šmartna ob Paki, Hrastrnika, Trbovelj, Zagorja, Radeč, Zidanega mosta, Maribora, Ruš itd. Največ je bilo rudarjev iz Zagorja. Vseh nas je bilo 251. Neki tovariš iz Maribora, težko bolan za sladkorno boleznijo, je podlegel že kar naslednji dan. To je bila prva žrtev. Do takrat je bila navada, da so vsi novinci ostajali v bloku št. 19 po štirinajst dni, predno so jih poslali na delo. Pri Slovincih se s to prakso prenehali. Nas so spodili že po dveh dneh na raboto. Nekaterim se je posrečilo vrniti se

Razni mali oglasi

ŽENITVENA PONUDBA

Slovenec srednje starosti bi se rad seznanil s Slovenko mirnega in poštenega značaja. Katera nima svojega doma, tu je prilika dobiti miren dom. Jaz sem sam. Le resno ponudbo se upošteva. "SLOVENEK" 2657 So. Lawndale Avenue, Chicago 23, Ill. —(Adv.)

VAŠI PRIHRANKI SO DOBRO DOŠLI PREMOŽENJE NAD 12½ MILIJONA

v profesionalne delavnice, 200 pa so nas poslali na delo v

Siedlungsbau

Kot smo mogli dognati, je bilo takrat v taborišču okrog 7000 kaznjencev. Vsa ta množica je bila zaposlena na raznih oddelkih ali komandah. Poleg nestetih delavnic, kjer je bilo zaposlenih na tisoče kaznjencev,

Razni mali oglasi

REŠETKE SO LE POLOVICA TEH ČUDOVITIH OKEN

IT COSTS NO MORE! WEATHER-VANE THE 100% CALIFORNIA REDWOOD COMBINATION WINDOWS and DOORS!

Phone LAKeyview 5422

VSAKO URO VSAK DAN

CHAMPION

WINDOW DIST. CO.

2614 N. LINCOLN

Otvoreno ob nedeljah od 10 to 3

Genjoni: Brez vsake obveznosti, pošljite mi nadaljnja pojasnila.

Ime _____ (S)

Naslov _____

Telefon _____

Mesto _____ Država _____

NIČ DENARJA TAKOJ 3 leta časa za plačevanje.

EXPERIENCED SOLDERERS AND WIRERS

like to work in the friendly atmosphere of Motorola THE BEST RADIO PLACE IN TOWN EXPERIENCED RATE, 94c AUTOMATIC INCREASE TO \$1.04 WE TRAIN INEXPERIENCED GIRLS STARTING RATE, 83c 4545 W. AUGUSTA BLVD.

so se gradile ceste na štirih krajih, imenovane "Strassenbau" I, II, III, IV. Nadalje Komandobau, dva ogromna kamnoloma, Straßkolona itd. Večina Slovencev je prišla na delo v Siedlungsbau.

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

WANTED

MECHANICAL DESIGNERS AND CHECKERS
Experienced in process piping, material handling equipment, heating and ventilating, sheet metal ducts and spouts and processing plant layout.

STRUCTURAL DESIGNERS AND CHECKERS
Experienced in steel and reinforced concrete industrial buildings.

DRAFTSMEN
Experienced in steel and concrete industrial buildings, machinery supports.

ARCHITECTURAL DRAFTSMEN
Experienced in industrial buildings, layout and detailing.

ELECTRICAL DESIGNERS ELECTRICAL DRAFTSMEN ELECTRICAL DETAILERS
Experienced in light and power installation in industrial buildings.

GOOD PAY

Apply Room 725
CORN PRODUCTS REFINING CO.
333 N. Michigan Avenue

PAMETNO POTOVANJE

Ako želite dobiti vašo družino ali sorodnike sem v Zedinjene države—ali ako želite potovati kamor koli po svetu, preskrbite si vašo transportacijo pri:

INTERNATIONAL TRAVEL Service Inc.
Palmer House
119 S. State St., Chicago 3, Ill.
DEArborn 4864

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

Work Near Home

INTERESTING WORK FOR GIRLS IN LABORATORY & OFFICE OF WELL ESTABLISHED FIRM OFFERING ABOVE AVERAGE SECURITY HIGH SCHOOL TRAINING ESSENTIAL CALL DORCHESTER 3700 Extension 26

ALI GLEDATE ZA DOBRO PLAČO IN STABILNOST? Telefon kompanija ima nekaj takih prilik

HIŠNICE

(JANITRESSES)
Takoj od začetka plača 72½ na uro, po treh mesecih 77½ na uro in po šestih mesecih po 82½ na uro

ZENSKA ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA Delovne ure od 5:30 pop. do 12 ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

v usposlovalnem uradu za ženske v prtiličju
309 W. WASHINGTON ST.

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik— Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku. Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta. NAROČITE SI GA!

Naslov: PROLETAREC CHICAGO 23, ILL. 2301 South Lawndale Avenue

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabha za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

.... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assentmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00 Za Chicago in okolice je \$7.50

1 tednik in 4.80 1 tednik in 6.50

2 tednika in 3.60 2 tednika in 5.10

3 tednike in 2.40 3 tednike in 3.90

4 tednike in 1.20 4 tednike in 2.70

5 tednikov in nič 5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ _____

1. Ime _____ Čl. družstva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. _____ Čl. družstva št. _____

3. _____ Čl. družstva št. _____

4. _____ Čl. družstva št. _____

5. _____ Čl. družstva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐